

Doprovodná aktivita Romaňi čhib Bohusoudov

Doprovodná aktivita 2 - Romaňi čhib - jazykovědný zájem o řeč Romů

Cíle: zařazení romského jazyka do indoevropské jazykové rodiny, rozlišení slovního výrazu „cikánský“ a romský, seznámení s osobností indologa a jazykovědce Vincence Lesného, význam jazykovědy pro poznávání dějin a kultury Romů, seznámení s písní *Čhajori romaňi*

Věková kategorie: vyšší třídy 2. stupně ZŠ, víceletá gymnázia

Pomůcky: vytištěný pracovní list a vytištěný text Bohusoudov do 1938, dále pro všechny k dispozici mapa ČR s detailem, kde se nachází Bohusoudov (on-line); případně pro přípravu učitele doporučujeme přečíst si předem článek o působení Prof. V. Lesného v Bohusoudově: Beníšek, Michael. 2004. Indolog Vincenc Lesný a romistika. *Romano džaniben* 11 (jevend): 145–174 – dostupné on-line <https://www.dzaniben.cz/files/7a14c5423d9d3963a9bf9563ca3fb65b.pdf>

Čas: 1/2 vyučovací hodiny - NEBO v případě kombinace s metodikou historie Romů v Bohusoudově 1 vyučovací hodina

Průřezová témata: jazykověda a její význam pro poznání lidských kultur, historie Romů, romský folklor (a jeho historické záznamy)

Úkoly:

(plní se samostatně nebo ve dvojicích; jeden po druhém se společně kontroluje)

1) studenti si přečtou text „Bohusoudov do 1938“. Po seznámení s textem studenty vyzvěte, aby odpověděli na následující otázky:

- a) Kdo byl Prof. Vincenc Lesný (1882-1953)?
- b) Odkud víme, že Prof. Lesný chodíval mezi Romy do Bohusoudova? A můžeme určit ve které době určitě docházel do bohusoudovské kolonie?
- c) Co ze svých návštěv u bohusoudovských Romů Prof. Lesný zaznamenal?
- d) Jak se svými záznamy dále pracoval a co z nich poznával?
- e) Jak Prof. Lesný nazývá mluvčí jazyka, který ho zajímal?
- f) Který další jazykovědec se v historii romštinou zabýval?

(odpovědi: a) český indolog a jazykovědec; b) z jeho odborných článků – publikoval je 1916 a 1917, do Bohusoudova tedy chodil v letech před napsáním těchto svých textů;

d) zapisoval si zejména jazyk, poznamenával si způsob života, přepsal i jeden česko-romský dopis; e) „cikáni“, a jazyk „cikánština“; f) A. J. Puchmayer)

2) Studentům rozdejte pracovní list Romaňi čhib (i s přílohou) a požádejte je, aby si prohlédli a přečetli přílohu, zadání samostatné práce a pak, aby list vypracovali.

3) Společně zkontrolujte odpověď na otázku: V jakých třech jazycích dnes pracujeme? (odpověď: čeština, němčina, romština). Jak se v těchto jazycích historicky nazýval jazyk, kterým mluví Romové? (v češtině: „jazyk cikánů“, „cikánština“, Puchmayerově němčině „Zigeuner Sprache“ a v romštině „romaňi čhib“)

4) Položte studentům otázku o historickém vývoji výrazu pro romský jazyk (pomocná odpověď: „cikán“ je výraz pro označení Roma, který se v českém jazyce používá od středověku – „cikánština“ je odvozenina od tohoto výrazu. Adekvátně v němčině se po staletí užíval výraz „Zigeuner“ a „Zigeuner Sprache“. Romský výraz pro označení příslušníka vlastního národa je „Rom“ a vlastního jazyka „romaňi čhib“. Moderní čeština respektuje toto původní romské vyjádření – historicky zachycené už J. A. Puchmayerem – a používá výrazy romský jazyk a romština. Prof. Lesný ve svých studiích užíval výraz cikánský, protože to ještě tehdy bylo součástí i odborného vyjadřování.)

5) spolu zkontrolujte odpověď na tři otázky týkající se klasifikace jazyků (odpověď: romský jazyk patří do skupiny indických jazyků; český jazyk do skupiny balto-slovanských jazyků a obě skupiny patří mezi indoevropské jazyky)

6) Společně se studenty můžete v debatě uvažovat o významu poznatků lingvistiky v otázce, odkud Romové pocházejí

P. S. tradiční píseň Čhajori romaňi je možné si poslechnout např. zde:

<https://gilora.eu/pisnicky/x-23>